

У НОВОМЕ САДУ У СУБОТО 2. МАРТА 1896.

ГОД. XXI.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 33

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Излази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду сваког дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а за страну 60 новч. месечно. —

ГЛУМАЦ И ПУБЛИКА.

Предавање Јоце Савића, главног редитеља дворских позоришта у Минхену.

(Наставак.)

Пуни непосредни живот, што га уметник приказиваč открива пред гледаоцем, осигурава да克ле и уметнику, који је везан за уску садашњост и тили тренутак стварања, — да му се диве масе, које је он разгрејао и узбудио. Из тих валова потенцијланог осећаја, што к њему притичу, ирпе он енергију за своју уметност и снагу за свој рад; слично војковођи и говорнику, који обојица целу тежину снаге свога духа прикупе за оно кратко време њихова стваралачка рада, па оно, што су једном пропустили, што им се једном у моменту измакло, не могу повратити, — има и уметник као и они права, да непосредно после свога чина приме и награду. И масе, које су по његовој вољи расположене, неће се ни устезати, да унутрашњем осећају даду одушеке и изливу, који се у срцу неда задржати. То је последица деловања, које је душу електрично захватило. То деловање показује се у оним нехотичним покретним и речитим нагласцима, којима гледаоци творевину уметника приказивача кроз све фазе прате; тек кроз њих сазнаје он сву своју снагу и из њих му се изливу одушевљај, који га носи даље по областима маште. Тада невидовни дах, што га уметник ипак чује и осећа, тада дах, што га многољудна маса показује као јединици живи створ, који све афекте глумчеве осећа, у коме ти афекти тихо дришћу и одјекују, — то је оно једино право, непокварено и нелажно одобравање, којим уметник приказиваč треба највећма да се поноси, јер је производ само његова генија. У њему има он свој ослонац у сред несигурног елемента замршених дневних пресуда, и најпосле у сред ниског тражења милости, која вештачки произведеном акламацијом хоће лажним да представи непо-

редна деловања свежег и великог уметничког приказа.“

„Напрема оним неварљивим знацима дубљег деловања, који када ирпе приказ уметнику пред очи стављају и који га на несигурној рецијавног мијења оријентују, појављује се тражење милости, што пропстиче из уметничке несвестиће и сујете, као карикатура оне слике, која нам, у одушевљеној преданости узбуђене множине снази уметникову, представља само поштено извојевану победу. Опрети се ту сваком покушају, да са жртвом уметности и бољега знања само на масу делује, донста је уметнику веома тешко, јер је сувшице моћна драж, да човека одушевљење, што га је својим ушима чуо занесе у илузiju, као да је то чист тријумф уметности. Против тога моћног искушења нужна је уметнику приказивачу цела снага уметничке му свести. Само том свешћу оружен и светицом уметности пројман, из које он ирпе моралну озбиљност за отпор, кадар је он да се сачува од замамљивости, да излив признања не узме као цељ, него да га сматра као нужну последицу и резултат његова рада, за који се не сме ни једна мрва од уметности жртвовати.“

Те лепе речи Речерове, које су изговорене као из душе свију правих уметника, а свакако и свију племенитих пријатеља уметности, карактеришу и обележавају сасвим исцрпно уметничко-естетичку страну положаја глумчева према публици. Занста се даје разабрати, да је Речер у последњим реченицама, кад је говорио о тражењу милости и наклоности, имао у виду *клаку* (*Claque*), а то је тако нејасна ствар, да ми у Немачкој немамо ни назива за то. Али не тога ради, што је та ствар још тако млада, да немачки језик још није имао времена да нађе за

то згодна израза. Не, клака је бар толико стара колико и позориште. Најзначајнији и назгоднији израз за клаку налази се у Италији. Образовани људи, који као и код нас у свој талијански материјни језик тршају туђинске крпе, употребљавају као и ми искључиво реч: клака. А народ зове то: *camogta*. Ко познаје суштину талијанске речи *camogta*, признаће, да је тај израз згодно изабран, јер он означује неправедно стечено одобравање, а кад то неправо стечено одобравање има повољна утица на позоришне послове, тако да доноси хасне позоришној каси, онда значи неправо стечен добитак.

Али пре него што се позабавимо са клаком, са намештеним и лажним одобравањем и његовим узроцима, који стоје ван уметности, потребно је ради потпуности да се говори о другој форми одобравања, коју гледалац уметнику приказивају а по каткад и песнику, покрај тапаша и одобравања, одаје и показује, а то је *изазивање*. Одмах ћемо у кратко да кажемо, да изазивање нема никаква посла са одобравањем, које мора

да избије из публике, из кога уметник приказивају сазнаје утисак, што га је његов створ на публику учинио, из кога дознаје меру свога доловања. Изазивање није, као што је одобравање, накнада за тужну извесност, да потоњем свету не може ништа друго да остави до име великог глумца. Изазив није као истинско, право одобравање — речито, нехотично поштовање маса, којем се уметник треба да радује исто тако као и одобравању, а у том поштовању може видети доказ, да је срца долета потресао.

Ваља рећи, да изазив неманичега заједничког са правом уметничком вредношћу или са правим уметничким чином, нити по спеву нити по глумачком створу. То је неко сасвим спољашње поштовање, неко одликовање, које се не односи више на уметност, него на особу уметникову или песникову, које своју врло појмљиву или и неистребљиву егзистенцију има да захвали оном искром тражењу милости — о чему смо горе говорили — и сујети која је с тим сродна.

(Наставиће се.)

ХИСТИКИ.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(*Распikuћa*, чаробна позоришна игра у пет чинова с певањем, од Рајмунда, превео И. Стојановић, музика од К. Крајцера.)

Као скоро сваки пут, кад је наше позориште у Новом Саду, тако је ево и ове године сад у недељу 25. фебруара (8. марта) даван горњи комад, на који много вичемо, ал' опет за то идемо. Овај пут био је ванредно посвећен. Не сећамо се да је скоро дворана позоришта Дувјерскога била тако пуна. Беше ли то с тога, што је недеља, или што су цене спуштене — та тога је и до сад било, него главни узрок тако обилној посети биће, да је била нада е ће певати и тога вечера наша мила гошћа гра Јорка Тодосијевићка. „Очарала вас је, освојила вас је“ само ћу то у похвалу њену рећи, а и што ћу више, кад је већ све њено и игра и певање и — лепота нашла достојну оцену овде, само би одењивачу у „Застави“ опазио, да се не забртагава и не затрчава неистинама као да је гра Јорка позвата на гостовање тек после њезина певања

о прослави 70 годишњице Милетића, кад је управни одбор још тада био закључио, да она гостује, кад аранжери поменуте прославе још ни прву тачку своја програма нису били установили. Него ћу друго нешто и спет да опазим: приликом таког гостовања госта будејака а после, после попусти, јако попусти. Даклем морал је од гостовања, да се материјално вишта не постизава, већ само морално: ужијавање публике, подстицање наших глумаца и одликовање госта. А сада да пређемо на Рајмунда и приказ му. Натурализам, реализам или и веризам отима мања у позоришној уметности, па га ево наравно и међу нама, али направ вашег друштва није така, да с места раскида са старим и пригрђава ново, она се чак томе и опира истина, све слабије и слабије, и тако долазе на позорницу: „Роман сиромашног младића“, „Распikuћa“ и др. Имаде још умова, који се чаролијама забаве, имаде и срдаца, која на романтичности још увек јаче закуцају, па шта ћемо кад смо таки. Међутим морал је у „Распikuћi“ врло добар: докле имаш донде чувај, не размећи,

не расипај, бој се црних дана! Много сам слушао и читao па нешто и сам видео, да ми Срби врло раскошно живимо, да бисмо могли на племениције цељи многу пару уштедити кад би се животом угледали на трезвеније и умереније народе, не би ли нам и Рајмундов „Распикућа“ могао бити нека „опомена за времена“- Игра глумца беше извесна. Валентин г. Добриновића пун је топлоте, пун лепоте. Па и Роза се (ѓа Зорка Марковића) врло добро држала. Вила Керистана госпође Милке Марковићке била је такође извесна само љубавне сцене њене са Флотвелом биле су нешто сувише озбиљне. Г. Марковић је дивно певao и представљао, па г. Добриновића што је своју „крезубу бабу“ приказала, то више нема. Спасић у каваљеру Димону стигао је Димитријевића. Добар је био и Флотвелт Васиљевићев, приличан Волф Миловановићев, добри су били и остали, а најбољи је био — приход на каси.

ПОЗОРИШТЕ.

(Годишњак руских царских позоришта.) „Ежегодникъ императорскихъ театровъ“: У другој књизи прилога к годишњаку руских царских позоришта, што излази под уредништвом познатога публицисте А. Н. Мoљанова, има четири чланка о повесници позоришта. Чланак академика Мајкова: „Шчепкин о Рашелки“, тој знаменитој француској глумици, служи за предговор к листовима славнога рускога уметника глумца Шчепкина, о ком је било говора и у „Позоришту“ пре тога и последњи пут у 56. броју за г. 1895. Мајков саопштава неке подности о познанству Шчепкина са Рашелком. Ова су писма врло важна за животопис Шчепкинов, а особито за карактеристику његових уметничких назора. У чланку: „Проб Михајловић Садовски“ огледао је Д. А. Копорчевски да анализира игру знаменитога глумца, те истиче његове особине. Садовски, по мњењу списатеља тога члanka, представља у својој стваралачкој сили феномални појав у хисторији не само рускога, него и западноевропскога позоришта. Улоге Садовскога, који је глумио између 40—69 године, деле се у четири одељка: репертоар Островскога, класички, руски и инострани, комичке и драмске улоге у делима Тургенјева Писемскога, Боборишића, итд., те улоге у водвиљима и малим комадима.

Трећи чланак: „Прошлост талијанскога позоришта у Петрограду у XIX. веку,“ од музичког критика М. М. Иванова, обузима друго десетгодиште талијанске опере (1853—1863). Писац износи податке о јачини друштва, биографске цртице о уметницима Талијанима, о доходцима, и т. д.

У истој књизи годишњака почeo је проф Јарцев покушај биографије гласовитога драматурга и позоришнога писца кнеза А. А. Шаховскога. Први чланак, из којега је у годишњаку саопштено девет поглавља, садржи опис живота и рада Шаховскога. Као увек, тако и ова књига „Ежегодника“ обилује богатим илустрацијама. У оште и по садржају и по илустрацијама је друга књига прилога „Ежегодника“ царских руских позоришта једна од најбољих тога издања.

(Толстовљева трагедија: „Власт тьмы“ т. ј. „Тама и њена сила“.) Пре је та трагедија забрањена била за позориште. Сада се свуда представља, и има свуде леп успех. Најбољи је успех имала иа неком приватном позоришту у Москви, где се давала већ више од 60 пута. На једну је представу дошао сам гроф Толстој у позориште, али не у први ред, или у ложу, већ тамо на галерију, где седе сиромаси. И ако је гроф био одевен као прост сељак, (он се друкчије не носи ево већ више од 20 година), ипак су га веште очи упознале и мало по мало публика поче да погледа мање на бину, а више на писца „Таме и њене силе“. Гроф Лав Толстој је парњак нашем диву Милетићу. Тако ће ове године бити и њему 70 година. Елем, при свршетку игре поче публика тако енергично изазивати на бину Толстоја, да је овај одмах побегао. Сав ауторски приход и добитак, ма где се играла та драма, гроф-сељак Лав Толстој по-кљања глумцима, који играју. — Јечинац.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ:

(Ред позоришних представа).

У уторак 5. (17.) марта први пут: „Задушне жене“. Шаљива игра у 4 чина, написао Адолф Ларонж, превео Милан А. Јовановић. (У корист сиромашних српских вероисповедних школа у будимској епархији.)

Издаје управа срп. нар. позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ

38. Представа.

У ДУНЂЕРСКОВОМ ПОЗОРИШТУ.

у претплати 22.

У Новоме Саду, у суботу 2. (14.) марта 1896.

ИО ДРУГИ ПУТ:

СЕВЕРО ТОРЕЛИ.

Драма у 5 чинова, с певањем, написао Франсоа Копе, превео с француског Душан Љ. Ђокић.
Редитељ: Добриновић.

ОСОБЕ:

Барнабо Спинола, старешина најамника у служби флорен- тинске републике гувернер	
Пизе — — — — —	Радовић.
Бан-Батиста Торели, пизански племић — — — — —	Лукић.
Северо Торели, његов спи —	Спасић.
Ренцо Рикарди племићи, —	Васиљевић.
Еркол Барбо пријатељи —	Марковић.
Липо Малетеста Северови —	Тодосић.

Људи у жене из народа. Копљаници и жбари гувернерови. Догађа се у Пизи, 1494. године.
Први чин: на улици. — Други чин: код Торелија. — Трећи чин: на улици. — Четврти
чин: код Торелија. — Пети чин: у подземној капели.

Свирачки збор д. и кр. 70. пешачке пуковнице свираче ове комаде: 1. „Царски марш“, од Глајснера. — 2. Увод у оперу: „Emma die Antiochia“, од Меријаданта. — 3. „Priester-Chor“, из опере: „Zauberflöte“, од Моцарта. — 4. „Air composée par le Roi Louis XIII“, од Хенрија. — 5. „Behüt' dich Gott, es wäl' zu schön gewesen“. Песма из: „Trompeter von Säckingen“ од Неслера.

У недељу 3. (15.) марта: „Шокица“. Позоришна игра у 5 чинова, написао Илија Округић
Сремац, за српску позорницу удесио А. Хаџић, музика од Д. Јенка.

Улазнице могу се добити у књижарима браће М. Поповића од 9—12 пре подне, од 3—6 после
подне и после на каси.

Болују: М. Николић, Љ. Душановићка, С. Бакаловићка.

Почетак тачно у $7\frac{1}{2}$, свршетак у $10\frac{1}{2}$ сахата.